

Az Aquincumi Múzeum kisebb leletmentései és szondázó jellegű feltárásai a 2002. évben

Budapest, III. ker., Ladik utca 9.
(Hrsz.: 19250/8)

A megelőző régészeti feltárást épületalapozást megelőzően végeztük. Kutatásunkat a következő adatok ismeretében kezdtük meg: az utca északi oldalán húzódik a régészeti szakirodalomban Ladik utcai temető néven ismert római kori temetkezési hely, (ZSIDI 1985) az utca nyugati végénél pedig 1992–93-ban Zsidi Paula szintén temetőrészletet, illetve egy cölöpkonstrukciós, nyugat–keleti irányú objektum részletét tárta fel. (ZSIDI 1994, 1996) A területtől déli irányban, a katonaváros északkeleti negyedében reprezentatív lakóházak kerültek feltárássra, illetve itt épülhetett ki a település közigazgatási negyede. (PÓCZY 1986) Mindezek alapján – és elsősorban a cölöpkonstrukciós objektum további részletére számítva – észak–déli irányban kutattuk meg a területet.

A gépi bontás megkezdésekor, még az újkori, épülettörmelékes rétegből körülbelül 50 centiméter magas római kori Iuppiter szobor torzója került elő, (R 2318, 1. kép)

1. kép: Iuppiter szobor töredéke (Budapest, III. ker., Ladik utca 9.)

Fig. 1: Fragment of the Jupiter sculpture (Budapest III, 9 Ladik Street)

amely azonos ikonográfiai típusba tartozik a Nagy T. által 1958-ban, a III. ker., Szépvölgyi úton feltárt szentélykörzet Iuppiter Teutanus szobrával. (NAGY T. 1965, NAGY T. 1973, PÓCZY 1998, PÓCZY 1999) A most előkerült, kevésbé igényes kialakítású mészkőszobor erősen töredékes, nyaka és feje, bal karja, bal lába térdtől, jobb lába pedig körülbelül a bokától lefelé hiányzik. A jobb lábára támaszkodó ruhátlan istenalak vállát és kar-

jaít köpeny fedte, jobb kezében villámköteget, hiányzó bal kezében pedig valószínűleg sceptrumot tartott. (BOUCHER 1976, BAUCHHENB 1984/1, 1984/2) A szobor hátának durvább, elnagyolt kialakítása - különösen deréktól lefelé - fülkében történő elhelyezésre utalhat.

A területen a szobrot rejtő feltöltés alatt tözezes elterítés, majd szürke iszapos, vaskiválásos homokos szint következett, szintén újkori anyaggal. Statikai okok miatt a mai szinttől hét méter mélységben fejeztük be a bontást, a leendő épület alapozási síkjánál jelentősen mélyebben.

A leírt rétegek kelet (a Duna felé) és észak felé is lejtettek. A felület délnyugati sarkában egy kiemelkedést figyeltünk meg, amely a jelenleg is álló épületek alá húzódik. Elképzelhető, hogy a közelben már többször regisztrált úgynevezett Aranyhegyi patak medrét és annak partját találtuk meg,

A feltárás római kori objektumok szempontjából negatív eredménye arra enged következtetni, hogy a korábban megtalált cölöpszervezetű konstrukció itt már nem folytatódott tovább, valószínűleg az említett patakmeder miatt, vagy a számos újkori bolygatás és áradás olymértékben tette tönk-

re a lelőhelyet, hogy itt már régészeti jelenségeket megfigyelni nem lehetett. A szórványként előkerült Iuppiter szobor pedig egy korábbi nagy arányú tereprendezés során kerülhetett az építési törmelékbe.

T. Láng Orsolya

**Budapest, III. ker., Meggyfa utca
– Raktár utca között**

A Hírközlési Felügyelet átlag 80–100 centiméter mélységben földmunkákat végzett az aquincumi katonaváros északkeleti részén, a III. ker., Folyamőr utcai mozaikpadlókkal, freskókkal ellátott, feltárt nagy épülettől keletre. (SZIRMAI 1998/1, 157–164, SZIRMAI 2000/2, 124–131.) Régészeti jelenség, lelet nem került elő.

Szirmai Krisztina

**Budapest, III. ker., Kórház utca
12. (Hrsz: 18065/2/)**

A még feltáratlan, régészetileg védett kis telken, az aquincumi 2–3. századi legiótábor *praetenturájának* déli részén, (SZIRMAI 1998/2, 235–238.) a GLOBE 3 Kft. földmunkákat végeztetett a terve-

zett zászlórudak alapozása miatt. A terület a GLOBE 3 Kft. irodaházától nyugatra és az úgynevezett volt OTP ház (Budapest, III. ker., Flórián tér 5.) udvarán bemutatott *thermae maiores* maradványaitól keletre húzódik. (KABA 1991) A felszíntől mérve 1,20 méter volt a végleges mélység, ahol a telek régi, nyugati téglakerítésének alapozása jelentkezett, tehát régészeti objektum, lelet nem került elő.

Szirmai Krisztina

Cölöpszerkezetű építmények a Hajógyári-öbölben (Budapest, III. ker., Óbudai-sziget, Hrsz.: 23799)

A Duna alacsony vízállása lehetővé tette, hogy az Aquincumi Múzeum tájékoztatásából ismert víz alatti lelőhelyeket felkeressük. Az öböl keleti oldalán, a pontonhídtól délre a meredek part és a víz találkozásánál, mintegy 180–200 méter hosszban a part vonalában sűrűn (60–100 centiméter távolságra) levert 20–30 centiméter keresztmetszetű cölöpök sora áll. A cölöpök belső oldalhoz 20 centiméter széles, 2 centiméter vastag, mintegy 2 méter hosszú pallókat szegelték. Helyenként 3–4 sor deszka is megfi-

gyelhető volt. A palánk mögötti terület feltöltésében nagy mennyiségű fémszalakot töltöttek. Hasonló építési technikával készült az Óbudai-sziget északi csúcsán 2001-ben megfigyelt Széchenyi-kori jégtörő is, így ez a támfal is a hajógyár építéséhez köthető. (TÓTH 2001) Jelentőségük abban áll, hogy jelen ismereteink szerint egyedül fennmaradt emlékei a 19. század eleji vízépítészetnek.

Az öböl északnyugati oldalán mintegy 200 méter hosszan római kori cölöpök találhatók a vízben. A szabadon álló cölöpök elhelyezkedése (a partra merőleges, párosával elrendezett sorok) egy mólókkal, stégekkel kiépített vízpartra utal, amely topográfiája alapján a helytartói palotát szolgálhatta ki. (ZSIDI 2002)

Tóth J. Attila

Budapest III. ker., Selmeci utca 17. – Zápor utca 23. (Hrsz.: 17411)

A Bodrogek Kft. megbízásából 2002. május hónapban építkezést megelőző feltárást folytattunk a Selmeci utca 17. – Zápor utca 23. saroktelken. A társasház alapozási szintje csak a telek nyugati végé-

ben érintette a római réteget. Kutatásunk során három későrómai északnyugat-délkeleti tájolású téglasírra bukkantunk, amelyeket még a római kor folyamán kiraboltak és feldúltak. Az 1. számú sírből, amelynek csak a keleti végét találtuk meg, sem a csontváz maradványai, sem lelet nem került elő. Az 1. sírtől délnyugatra fedeztük fel a 2. sírt, amelynek a nyugati végére ástak rá. A csontváz lábrésze és az a mellé helyezett mellékletek (üvegedény és házikeramia) érintetlenül maradtak. A sír 190 centiméter hosszú volt. A sírba beépített néhány téglán *tabula ansata* bélyeget figyeltünk meg, azonban feliratuk kopott, nehezen olvasható volt. Az 1. sírtől északnyugatra egy újabb (3. számú) sír beásása jelentkezett, amelyet szintén kiraboltak, de a bolygatás során viszonylag több leletet hagytak hátra. A sír kibontása közben négy bronzérem, a deréktájról bronz övcsat, a váz bal oldalától övszíjvég, a lábától pedig egy hosszúkás vas tárgy került elő. A sír felfedezése előtt, illetve annak közelében egy bronz nyílcsúcs látott napvilágot, amely feltehetően a 3. sírből származott és a rablás után vesztették el. A sír tégláin fehér vakolatnyomokat figyeltünk meg, valószínűleg a szertartás előtt azt belülről

kivakolták. Néhány sírhoz tartozó téglán erősen kopott *tabula ansata* és téglalap alakú bélyegeket figyeltünk meg. Feltehetően a 1-es és 2-es sír gazdag női-, a 3. pedig férfitemetkezés volt. A sírablók ismerték a sírok helyét, amelyre a tudatos rábontásból következtethetünk.

Kirchhof Anita

Budapest, III. ker., Selmeci utca 26. (Hrsz.: 17430)

A Velárbau Építőipari Kft. megbízásából a Budapest, III. ker., Selmeci utca 26. telek területén építkezést megelőző feltárást folytattunk. Az épület alapozási síkja nem érintette a római kori kultúrreteget, ezért a terület római kori beépítettségének megállapítása érdekében 1 × 7 méter hosszú kutatóárkot nyitottunk. Az árok nyugati végében egy feltehetően 2. századi sütőkemencére bukkantunk, amelynek keleti oldalán munkagödröket azonosítottunk. Az ásás során leletanyag nem került elő. A kemencét teljes mélységben nem volt lehetőségünk feltárni, azonban az alapozással nem semmisült meg. Nagy L. 1932-ben a Selmeci utcai evangélikus temp-

lom alapozási munkálatai során korarómai fazekasműhelyt (két kisméretű edényégető kemencét) tárt fel, amelynek felhagyását a 2. század 30-40-es éveire helyezte. (NAGY L. 1942, 365, 470.)

Kirchhof Anita

Budapest, III. ker., Tímár utca 24.
(Hrsz.: 17622)

A Gropius Rt. megbízásából a Tímár utca 24. számú telken 2002. februárjában építkezést megelőző feltárást folytattunk. A régészeti rétegek tisztázása érdekében hét kutatóárkot nyitottunk, amelyek segítségével lehetőségünk nyílt az aquincumi katonaváros déli területének beépítettségéhez újabb információkat szerezni.

A kutatásaink során megállapítást nyert, hogy a 20. századi terprendezésekkal a régészeti jelenségek felső szintjeit megsemmisítették. A körülbelül 4 méteres újkori feltöltés alatt jelentkezett a római szürkésbarna kultúrréteg. A 3. századra keltezhető feltehetően többször átépített épületek alapozásainak maradványaira bukkanunk, sajnos csak a legalsó kősorok maradtak fenn. A kövek közül fémolvadékok jöttek elő. A III.

árok nyugati végében és a II-es árokban talált kőalapozások egyik fázisa feltehetően azonos elgondolás szerint jöttek létre, mivel irányuk megegyezik, talán épület részét képezték. A III-as árok nyugati felében észak-déli falmaradvány nyomait figyeltük meg, feltehetően egy másik periódushoz tartozott. A terület korarómai használatára, illetve megtelepedésére utalhat a II-es árok északi végében talált körülbelül észak-déli irányú jelenség, amely valószínűleg falkiszédés volt.

Kirchhof Anita

Budapest, III. ker., Selmeci utca 29.
(Hrsz.: 17399)

A Selmeci utca 29. telken a Neobau Kft. megbízásából végeztünk beépítés előtt megelőző régészeti feltárást.

A San Marco utca vonalában korábban dokumentált (MADARASSY 2001) 2–3. századi épületsáv nyugati lezárását kerestük, de ezt a folyamatos erózió annyira elpusztította, hogy a korábbi falalapozások s azoknak későbbi planírozása mára jóformán összemosódott, valószínűleg a korábbi épület a telek keleti szélén, a későbbi a

szomszédos San Marco utca 24–26. (Hrsz.: 174000–174001) telek nyugati részén zárult, ahol a Fischer-Bau Kft. megbízásából folytattunk megelőző feltárást. Itt a katonaváros nagyobb lakóházának részlete került elő, a ház kelet felé, a San Marco utcai úttest alatt folytatódik. A feltárt épületrészlet a 3. század első felére keltezhető, többszörös átépítés nyomaival. Az utolsó átépítések során alakították ki a fűtésrendszert, többperiódusú, egymást kiváltó *praefurniumot* és fűtőcsatornát sikerült megfigyelnünk.

2. kép: Győzelmi jelenetes fibula (Budapest, III. ker., Selmeci utca 29. sírmelléklet)

Fig. 2: Brooch depicting victory scene (Budapest III, 29 Selmeci Street, grave good)

Hasonlóan a katonaváros más pontjain mutatkozó tendenciákkal, a városrész felhagyása után ezt

a területet is temetőnek használták. (2. kép) Feltehetőleg az egyik parcella széle lehetett területünkön, két sírt és három állattemetkezést tártunk fel.

Madarassy Orsolya
– Kirchhof Anita

Budapest, III. ker., Pacsirtamező utca 17. (Hrsz.: 17797)

A telken a Mathilde-Service Kereskedelmi és Számítástechnikai Kft. irodaházának alapozási munkái előtt végeztünk megelőző feltárást.

Az előző években 1997–2001 között feltárt, a limesutat nyugatról szegélyező épületsorban álló nagy lakóház telekhatárát sikerült megfigyelnünk. A telekosztás valószínűleg már az első század végén kialakult, a két telek kerítése közt ekkor még sikátor húzódott. A terület mikrodomborzati viszonyai, jelentős kelet–nyugati lejtése miatt már a második század első felétől a sikátort megszüntették, s

a két telket egyetlen kerítéssel választották el. A 2. század végén – 3. század elején ez a kerítés már kőből épült.

Madarassy Orsolya – Kirchhof Anita

Régészeti feltárás Budaujlak II. kerületi részén (Budapest, II. ker., Lajos utca 18–20., Bécsi út 17–19–21., Hrsz: 14801/0, 14801/1, 14799)

A Budaujlak déli részén fekvő, több telek összevonásából kialakított ingatlanon a Budapest II. kerületi Önkormányzat szociális bérletlakások építését határozta el. Az előzetes terv szerint az építkezés során az épület alá mélygarázs kerül, mely a régészeti védettséget élvező lelőhelyet megsemmisíti. A Bécsi út és a Lajos utca között lévő telek a Lajos utca felé erősen lejt, a két utca között körülbelül 2,50 méter szintkülönbség van.

A megelőző feltárára 2002. június 24 – augusztus 16. között került sor. A területen végzett korábbi ásatások eredménye alapján joggal feltételeztük a vegyes rítusú, Kr. u. 2–3. században használatban lévő, római kori temető újabb parcelláját. (FACSÁDY 1995, 1999) A rétegvizonyok ismeretében a felső, újkori kevert talajréteget gépi

munkával szedtük le a szelvények kijelölése előtt.

A feltárás során erősen köves, sóderes rétegeket figyeltünk meg, melyek valószínűleg vízmosás eredményeként kerültek ide. Talán az úgynevezett Szépvölgyi árok egyik mellékágát sejthetjük a területen. Ezzel magyarázható, hogy a várt római kori vegyes rítusú temető parcelláját itt nem találtuk meg. A kavicsos-sóderes-köves rétegsor alatt a sötétbarna rétegből viszonylag nagy mennyiségű leletanyagot tártunk fel, objektum nélkül. (*Terra sigillata* töredékek mellett dörzstál, füstölőtál és házikeramia töredékek, fibula töredéke került elő.) A leletek a korarómai időszakból származnak, csakúgy, mint a Bécsi út sávjában megtalált kis, észak–déli irányú út maradványa, melyet Domitianus verete keltez. Az út alatt két kemence alsó részének részleteit bontottuk ki, ezek egyike egy cölöpszerkezetű ház sarkában állt. A házból csupán két cölöp maradványa maradt ránk.

A terület feltárása alapján újabb adatok állnak rendelkezésünkre az eddig már ismertnek vélt topográfia kiegészítéseként. A környező telkeken végzett feltárások során már nagy vonalakban kirajzolódott, hogy az 1. század folyamán a

terület lakott volt, az itt élő kelta népesség leletanyagának töredékeit, lakóhelyeinek a következő korszakok által erősen megrongált maradványait figyelhettük meg. A Kr. u. I. század utolsó harmadában a település elpusztult, helyén út vezetett keresztül. Ezt követően újabb letelepedésre csak az újkor folyamán került sor.

R. Facsády Annamária

Budapest, II. ker., Kapás utca 6–12. (Hrsz.: 13757)

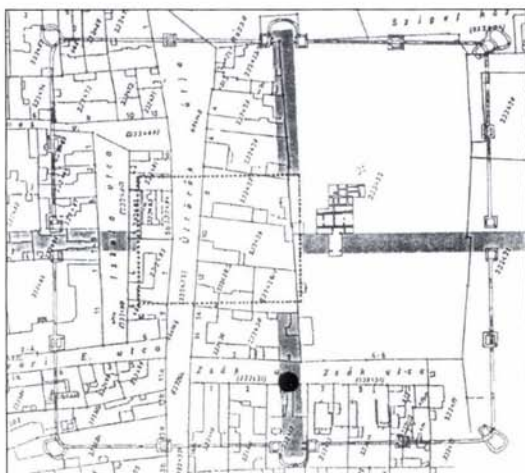
A területen 2002. május 5-től október 15-ig végeztünk feltárást a Kapás Center Kft. megbízásából. A római korból a telek keleti szélén egy köves felület, rétegek, a telek középső szakaszán pedig bolygatott gyereksír töredéke jött napvilágra. A köves felület a Csalogány utca felőli B/18 szelvényben volt megfigyelhető egy 5 × 3,5 méteres felületen, valamint a metszetekben. A tömött, sötétbarna római réteg vastagsága 20–60 centimé-

ter közt változott és 106,50 – 108,00 m Af. szinten jelentkezett. A római sírból koponyatöredék, szürke pohár került elő. A magas talajvíz miatt rábontásra és felületi kutatásra nem volt lehetőség. A középkori feltárást Benda Judit vezette.

H. Kérdő Katalin

Budapest, XXII. ker., Zsák utca 5. (Hrsz.: 232412)

A régészetileg védett területen, Campona katonai táborán belül (KOCSIS 2002, 104–113.), a déli

3. kép: Földmunka helye a camponai táborban (Budapest, XXII. ker., Zsák utca 5.)

Fig. 3: Location of the excavation in the Campona fort (Budapest III, 5 Zsák Street)

kapu előtt, az utcai homlokvonali kerítés földmunkáit kezdték meg a régi kerítés nyomvonalában. (3. kép) A nyomvonal keleti részén, 80 centiméter mélységben laza, kevert, barna újkori feltöltés mutatkozott nagyobb bedobált kövekkel. Az árok keleti szélén újkori falalozás kövei kerültek elő. A fal alja, a kiásott végleges mélység, 80 centiméter alá húzódott. Régészeti objektum, lelet nem mutatkozott.

Szirmai Krisztina

A Budapest, XI. ker., Bartók Béla út – Fehérvári út felszíni rendezéséhez kapcsolódó régészeti feltárások és megfigyelések 2002-ben

Móricz Zsigmond körtér

A Móricz Zsigmond körtéri feltárást az itt létesítendő gyalogosaluljáró tette szükségessé. A szondázásra 2002. június 25. és július 5. között került sor, a felszedett villamosvágányzónában számunkra biztosított 18 × 4,5 méteres területen.

A mélyítés során, újkori épület sarokrészének téglából felhúzott, visszabontott alapozását találtuk meg a felszíntől mérten 228 centiméter mélyen. Az alapozást szürkésfekete iszapos talajba ásták, megmaradt magassága 1 méter

volt, szélessége az északnyugat–délkeleti falszakasznál 75 centiméter, az északkelet–délnyugati irányú falszakasznál pedig 65 centiméter. Az alapozás felső téglasorát 7 centiméter vastagságú téglák alkották, alatta nagyméretű (60 × 24 × 18 centiméter), tojásdad formájú téglák kerültek elő. Járószinteket nem tudtunk megfigyelni, ezek nyilván följebb, a mára már teljesen elplanirozott felszínközeli rétegekben lehettek. Az épület az előkerült kerámiaanyag alapján 18–19. századra keltezhető. A téglalapozású fal mellett jó megtartású facölöpöket találtunk, melyek funkciója kérdéses. Az ásatási területről 18. század második felénél korábbi leletanyag nem került elő.

A fenti épület további részeire lehet számítani az ásatási területől északra, a Villányi út irányába, valamint nyugatra, a Bartók Béla út nyomvonalán.

Kosztolányi Dezső tér

A Kosztolányi Dezső téri park területén, a Feneketlen tótól délre május 23. és augusztus 11. között folytattunk szondázó feltárást.

Az eddigi szórványleletek alapján (15. századi ezüst pecsétgyűrű, középkori sírok, falmaradványok) alapján feltételezhető volt, hogy a környéken középkori település he-

lyezkedett el. Összesen három kutatószelvényben folyt a munka, melynek révén 128 négyzetméter felületet kutattunk át.

Mindhárom szelvényben 19–20. századi feltöltés jelentkezett (az egykor nagyobb kiterjedésű Feneketlen tó újkori feltöltése), régészeti objektumoknak nem találtuk nyomát. A felszíntől mért 4 méter mélységben a folyamatosan jelentkező talajvíz lehetetlenné tette a munka folytatását. A csekélyszámú leletanyag közül egy körmöcbányai készítésű, 19. század első feléből származó díszes cseréppipa említhető meg.

Fehérvári út – Bocskai úti csomópont

A felszíni rendezésekhez kapcsolódó 2002. évi régészeti szondázások utolsó helyszíneként a Bocskai út – Fehérvári úti csomópontban végeztünk feltárást november 18. és december 6. között. A területen gyalogos aluljáró építését tervezték, ezért volt szükség az előzetes szondázásra. A forgalomelválasztó sávban egy csupán 4 × 9 méteres kutatószelvény kijelölésére volt módunk.

A szelvényben 290 centiméter mélységig újkori feltöltés jelentkezett. Három méter körüli mélységben (103,30 m Af.) azonban több cölöpgödör és gödörobjektum ke-

rült elő, amelyet világosszürkés agyagos talajba ástak bele. A cölöpgödrök sötétbarna, agyagos, helyenként paticsos betöltéséből csak szórványosan került elő néhány bronzkori kerámia. A cölöpgödrök elhelyezkedése, egymáshoz viszonyított pozíciója alapján egy fakonstruktions építmény északi-északkeleti részét lehetett kiszervezni az ásási felületen.

A Fehérvári út – Bocskai úti csomópont környékén több őskori lelőhely is ismert, amelyeket a Vátya kultúra telepeként ismer a kutatás. A mostani feltárásunk során előkerült objektumok is minden bizonnyal ehhez a nagykiterjedésű telephez tartoznak.

A bevezetőben már utaltunk rá, hogy az építési terület munkaárkaiknak folyamatos régészeti felügyelete is feladatunk volt. Ennek során több helyszínen kellett kisebb leletmentéseket végeznünk.

Bartók Béla út 18–22.

Az említett számú házak előtti szakaszon, a villamos vágányzónájában 18–19. századi lakóépületek részben visszabontott falait sikerült dokumentálni a vágánysesere során. A mészkőből, illetve helyenként téglából rakott falmaradványok a felszíntől 70 centiméterre jelentkeztek, szélességük változó

volt (45–50 centiméter, illetve 90–100 centiméter). A nagyjából észak–déli tájolású, mintegy 40 méter hosszan nyomon követhető homlokzati főfalhoz több, keleti irányba futó osztófal csatlakozott.

A belső osztófalak iránya alapján, valamint a keleti zárófalak hiánya arra mutat, hogy a Bartók Béla úttól keletre, a Budafoki út felé még további épületrészekre kell számítani.

Zenta utca

A Zenta utca és a Budafoki út sarkánál, gázcsőcsere céljából kiásott közműárokban, egy 18–19. századi lakóépület részben visszabontott felmenő falának délnyugati sarokrészét tudtuk dokumentálni. A mészkőből és részben téglából felhúzott falazat a felszíntől számítva mintegy 50 centiméter mélységben került elő, vastagsága 50–55 centiméter volt, belső oldalán többretegű vakolás mutatkozott. Ez az épületsarok a Bartók Béla út 18. és 22. számú házak közötti vágányzónában talált alapfalakkal egykorú, velük egyazon építési periódushoz tartozott.

A falsarok mellett, korabeli bazalt kockaköves útfelület húzó-

Budapest, XI. ker., Gellérthegy – Citadella (Hrsz.: 5412)

A Citadella nyugati oldalán lévő meredek rézsű, az úgynevezett lődomb középső részén, régészeti-
leg védett területen, építkezéshez kapcsolódó földmunkák során végeztem helyszíni szemlét és készítettem dokumentációt a látottakról. A 4 méter mély gödör falainak metszetén jól látható volt, hogy a sziklás altalaj felett 35–40–60 centiméter vastag, barnásszürke réteg húzódik, amelyből két ponton korongolt La Tène kori és kézzel formált bronzkori cserepeket gyűjtöttem. Ezt az (őskori kultúrréteget is magában foglaló) egykori földfelszínt borítja a 200–350 centiméter vastag, nyers kötőmelékből álló, laza feltöltés, amelyet a Citadella 1854-ben történt megépítésekor a lődomb létesítésére hordtak össze.

A Citadella falainak statikai vizsgálata során, egy másik alkalommal, a kutatóaknak ásásának régészeti felügyeletét végeztem el. Megállapítható volt, hogy a Citadella épületének keleti harmada közvetlenül a sziklára épült, másutt viszont új- és legújabb kori építése tömlekrétegre. Régészeti leletek vagy jelenségek a kutatóaknakban nem kerültek elő.

Beszédes József – Terei György

Maráz Borbála

Régészeti célú terepi megfigyelések és kisebb megelőző feltárások az aquincumi municipium területén

A BTM Aquincumi Múzeuma köz-műárkok kialakítása és kisebb építkezések kapcsán a 2002-ben is több ponton végzett régészeti célú terepi megfigyeléseket az aquincumi polgárváros municipális területén:

Budapest, III. ker., Bécsi út északnyugati része (Tésvérhegyi lejtő és Óbudai temető között)

A több mint 1,5 kilométer hosszúságú, 4–7 méter mélységben végzett csatornaépítés földmunkáit figyelemmel kísértük, régészeti lelet vagy objektum nem mutatkozott.

Budapest, III. ker., Mozaik utca (Hrsz.: 19247/1)

A felüljáró alatti telken üzemzavarelhárítás kapcsán végeztünk terepi megfigyelést. A megnyitott munkagödörökben régészeti objektum, vagy lelet nem volt.

Budapest, III. ker., Zay utca 24. (Hrsz.: 18829/1)

Az épületalapozás során több alkalommal tett megfigyeléseink régészetiileg negatívnak bizonyultak, az újkori feltöltés miatt sem régészeti lelet, sem objektum nem került elő.

Szintén épületalapozásokhoz kapcsolódóan egy kisebb volumenű megelőző feltárára és egy megfigyelésre került sor Aquincum municipális területének keleti részén, az itt húzódó északnyugat–délkeleti irányú római út és sírok, illetve az úgynevezett Szőlőkert utcai villa szomszédságában:

Budapest, III. ker., Szőlőkert utca 15. szám alatt (Hrsz.: 18878/22)

A 28 négyzetméter alapterületű szelvényben a próbafeltárás során az épület alapozási szintjét jóval meghaladva, a jelenlegi szinthez képest 2,5 méter mélyen fejeztük be a bontást, ahol a vastag újkori építési törmelékes feltöltés miatt nem találtunk régészeti jelenségeket, csak néhány, a római korra tehető téglatöredék került elő szórványként.

Budapest, III. ker., Szőlőkert utca 4. (Hrsz.: 18900/10)

A pilléralapozásokhoz kapcsolódó megfigyelés alkalmával régészeti jelenséget a gyárterület korábbi építkezései miatt már nem tudtunk megfigyelni, szórványként őrs és római kori kerámiatöredékeket, illetve csontdarabokat gyűjtöttünk.

Láng Orsolya

Budapest, XI. ker., Pannonhalmi út 18.

Az ÁNTSZ-től 2002. augusztus 28-án bejelentés érkezett, hogy emberi csontváz-maradványok kerültek elő a Budapest, XI. kerület, Pannonhalmi út 18. számú ház pincéjének bővítése során. A fenti címre augusztus 29-én és 30-án vonultunk ki, melynek során egy, a pincebővítés miatt nagyrészt elpusztult, téglalapalakú, földbe ásott sír megmaradt részét bontottuk ki. A sárga altalajba vágott sír alján (a felszíntől 90 centiméter mélyen) medencétől lefelé maradt meg a háton nyújtott helyzetben eltemetett elhunyt. Mellékletet nem találtunk. A hiányzó csontokat, valamint egy további, a földmunkák során teljesen elpusztított sír csontjait az itt dolgozó munkások összegyűjtötték és átadták részünkre. A sírfenek megmaradt végén, sötétebb elszíneződés utalt a sírvégek lemélyítésére. A sírfenekvégek lemélyítésének szokása, valamint a Pannonhalmi út 25/B alatt ismert avarkori temetőrészlet (NAGY M. 1998, 93.) alapján avarkorinak határozhatjuk meg a feltárt sírt.

Beszédes József

Budapest, IV. kerület Székes-nádas dűlő (Hrsz.: 76512/183)

2002 július 15. és augusztus 30. között a Budapest, IV. kerület Káposztásmegyér, Székes-Nádas dűlőben, az újpesti Önkormányzat tulajdonában és az Észak Pesti Ingatlan és Térségfejlesztési Rt. Kezelésében lévő területen, ez utóbbi cég megbízásából folytatott próbaásatást a Budapesti Történeti Múzeum Ős- és Népvándorlás kori Osztálya. A Feltárást a Budapest, IV. ker., Újpest 9. sz. városszerkezeti egység, Óceán-árok „C” tömb beruházási program, tervezési szakaszának keretében végeztük el. Az ásás helye, a Megyeri út és az M0 autópálya északi oldalán elhelyezkedő AUCHAN áruház közötti összekötő út nyugati oldalán, az Óceán árok és a Megyeri patak összefolyásától délre helyezkedett el.

A terület a Duna második teraszán, a folyamtól mintegy 500 méter távolságra, egy észak-északkelet-dél-délnyugat irányban hosszban elnyúló dombhát déli lejtőjén található. Keletről a magas töltésen lévő bekötő út, illetve a közelben lévő patakok mocsaras ártere, északról a Megyeri patak menti töltések, nyugatról és délről a patak menti kiserdők határolják.

A térképek tanúsága szerint a terület szerves folytatása annak a

homokdűnének, amelynek északabbra fekvő részein, 1996-ban (HORVÁTH L. A. 2002/1, HORVÁTH L. A. 2002/2) az M0 autótűt, illetve 2000-ben (HORVÁTH L. A.–SZILAS–ENDRŐDI–HORVÁTH M. A. 2001, 115–127.) az AUCHAN áruház építését megelőzően folytattunk feltárásokat.

2002-ben a Székes-Nádasban mintegy 6000 négyzetméternyi területen 6 szelvényt nyitottunk, átlagosan 11 méter szélességben, kelet–nyugati irányban egyet, észak–déli irányban ötöt. A gépi földmunkák során megfigyeltük, hogy a terület északkeleti részén 25–30 centiméter mély humuszcéteg volt, amely alatt sárgás, agyagos, helyenként szürkésfehér „szikes”, igen kemény volt az altalaj. A terület délnyugati irányában haladva a humuszcéteg vastagodott, helyenként az egy métert is elérte. Az altalaj itt szürkéssárgás, agyagos, illetve folyami üledékes volt. A humuszcéteg igen sötét, zsíros tapintású kötött volt. A leletek többsége a mai felszíntől mintegy 30–35 centiméter mélységből objektumjelenség nélkül, szórványként került elő.

Az általunk feltárt 68 objektumszerű elszíneződés többsége valószínűleg a település szélét jelző sekély, leletanyagban szegény

gödöralj volt. A több csoportban, szórványosan előkerült cölöplyukak rendszerét nem lehetett meghatározni. Építményekhez feltételelesen két csoportjuk kapcsolható. Két árok és három objektum nélküli leletkonglomerátum került még elő, amelyek viszonylag magasan, a felszín alatt, a korábban szántott rétegben kerültek elő, mintegy másfél–két négyzetméternyi felületen. Néhány, betöltésének (igen sötét, homogén) alapján újkorinak tekinthető objektum mellett több nagyméretű, helyenként egymásba fonódó, minden bizonnyal nem emberi tevékenység eredményeként létrejött, kevert betöltésű objektum is előkerült ezen a területen. Ezek valószínűleg a Duna korábbi árterén lévő, korábban kidőlt fák, helyben elkorhadt gyökérzetének maradványai voltak. Leleteket nem találtunk bennük.

A lelőhelyen előkerült régészeti leletek három jól elkülöníthető korszak emlékeit képviselik. Az újkorai dunántúli vonaldíszes-, a későbronzkori halomsíros kultúra, és a késővaskori kelta korból származó leletek jól mutatják a lelőhely, korábban feltárt területekkel való szoros kapcsolatát.

Horváth M. Attila

Small-scale excavations, rescue work and archaeological observations carried out by the Aquincum Museum in 2002

In the area of the Aquincum legionary fortress and Military Town

- Budapest III, 9 Ladik Street (Lrn.: 19250/8) – test excavation, archaeologist: Orsolya Láng (modern fill of a former stream basin, a Jupiter statue was found in the modern layer)
- Budapest III, between Meggyfa Street and Raktár Street – observation of a cable laying, archaeologist: Krisztina Szirmai (no archaeological features)
- Budapest III, 12 Kórház Street (Lrn.: 18065/2) – the observation of shallow foundation work progress, archaeologist: Krisztina Szirmai (no archaeological features)
- Budapest III, Óbuda Island, Dockyard bay (Lrn.: Hrsz. 23799) – survey of a site on the river bank, archaeologist: Attila János Tóth (documentation of timber constructions from the Roman and modern periods visible at low water levels)
- Budapest III, 17 Selmecei Street and 23 Zápor Street (Lrn.: 17411) – excavation preceding development work; archaeologist: Anita Kirchhof (brick graves from the Roman period)
- Budapest III, 26 Selmecei Street (Lrn.: 17430) – excavation preceding development work; archaeologist: Anita Kirchhof (a baking oven and workshop pits from the Roman period)
- Budapest III, 24 Timár Street (Lrn.: 17622) – excavation preceding development work; archaeologist: Anita Kirchhof (remains of the foundations of continuously renovated buildings from the Roman period)
- Budapest III, 29 Selmecei Street (Lrn.: 17399) – excavation preceding development work, part of a Roman Age dwelling, archeologist: Orsolya Madarassy – Anita Kirchhof

The Aquincum stretch of the limes

- Budapest II, 18–20 Lajos Street and 17–19–21 Bécsi Road (Lrn.: 14801/0–1, 14799) – excavation preceding development work, archaeologist: Annamária Facsády (a post structure house with a baking oven in the corner from the Roman period)

- Budapest II, 6–10 Kapás Street (Lrn.: 13757) – excavation preceding development work, archaeologists: Judit Benda (medieval Carmelite monastery) and Katalin Kérdő (Roman period levels, strata and burial)
- Budapest XXII, 5 Zsák Street (Lrn.: 232412) – observation of earth-moving work for the construction of a fence, archaeologist: Krisztina Szirmai (no archaeological features)
- Budapest XI, Bartók Béla Street – Fehérvári Street – Middle Bronze age settlement (Vátya culture), 18th–19th century features, archaeologist: József Beszédes – György Terei
- Budapest XI, Cellért Hill – Citadella (Lrn.: 5412) – Prehistoric Cultur bearing layer, archaeologist: Borbála Maráz

The territory of the Aquincum municipium

- Budapest III, Bécsi Road, between the slopes of Testvér hill and the Óbuda cemetery – observation of earth-moving work during the construction of a sewer, archaeologist: Orsolya Láng (no archaeological features)
- Budapest III, Mozaik Street (Lrn.: 19247/1) – observation of pits opened during work designed to fix operational problems on the HÉV suburban railway line, archaeologist: Orsolya Láng (no archaeological features)
- Budapest III, 14 Zay Street (Lrn.: 18829/1) – observation of foundation work at a building site, archaeologist: Orsolya Láng (no archaeological features)
- Budapest III, 15 Szőlőkert Street (Lrn.: 18878/22) – test excavation, archaeologist: Orsolya Láng (scattered finds from the Roman period)
- Budapest III, 4 Szőlőkert Street (Lrn.: 18900/10) – observation of foundation work for a pillar, archaeologist: Orsolya Láng (scattered prehistoric and Roman period finds)
- Budapest XI, 18 Pannonthalmi Road – rescue excavation, archaeologist: József Beszédes (a burial from the Avar period (?))

Prehistoric sites

- Budapest IV, Székes-nádas dűlő (Lrn.: 76512/183), test excavation, Prehistoric feature, archaeologist: Attila M. Horváth

Rövidítésjegyzék Abbreviations

ActaAntHung	–	Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae (Budapest)
ActaArchHung	–	Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae (Budapest)
ANRW	–	Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt (Berlin–New York)
ArchÉrt	–	Archaeologiai Értesítő (Budapest)
Aqfüz	–	Aquincumi füzetek. A BTM Aquincumi Múzeumának ásatásai és leletmentései (Budapest)
AT	–	Antik Tanulmányok. Studia Antiqua (Budapest)
BudRég	–	Budapest Régiségei (Budapest)
CommArchHung	–	Communicationes Archaeologicae Hungariae (Budapest)
CSIR	–	Corpus Signorum Imperii Romani
DissArch	–	Dissertationes Archaeologicae ex Instituto Archaeologico Universitatis de Rolando Eötvös nominatae (Budapest)
DissPan	–	Dissertationes Pannonicae (Budapest)
FolArch	–	Folia Archaeologica (Budapest)
PZ	–	Prähistorische Zeitschrift (Berlin)
RE	–	Paulys Realencyklopädie der classischen Altertumswissenschaft (Stuttgart)
StudArch	–	Studia Archaeologica (Budapest)
TBM	–	Tanulmányok Budapest Múltjából (Budapest)

Irodalom

References

- BÁNLABY 1923 – Bánlaky G.: Budapest székesfőváros Szt. Gellért gyógyfürdője és szállója. In: Bánlaky G. – Benczur Gy. – Mihálykovies M.: Budapest székesfőváros Szent Gellért gyógyfürdője. Budapest, 1923, 3–10.
- BARKÓCZI 1987 – Barkóczy, L.: Glasfunde in Ungarn. StudArch 9 (1987)
- BAUCHHENß 1984/1 – Bauchhenß, G.: Die grosse Iuppiteräsule aus Mainz. CSIR – Deutschland II, 2- Germania Superior, Mainz (1984)
- BAUCHHENß 1984/2 – Bauchhenß, G.: Denkmäler des Iuppiterkultes aus Mainz und Umgebung. CSIR – Deutschland II, 3, – Germania Superior Mainz (1984)
- BERTALANNÉ 1973 – BERTALAN V-né: Adatok Óbuda középkori helyrajzához (Notes on the Medieval topography of Óbuda. BudRég 23 (1973) 99–111.
- CSÁNK 1964 – Gáboriné Csánk V.: Megfigyelések a békásmegyeri őskori telepen. ArchÉrt 91 (1964) 204–214.
- BÓNIS 1950 – Bónis É.: Jelentés a Fővárosi Régészeti Intézet 1946–47. évi gellérthegyi ásatairól. (Rapport sur les fouilles exécutées par l'Institut Municipal d'Archéologie au Mont Gérard de Budapest en 1946 et 1974.) BudRég 15 (1950) 333–356.
- BÓNIS 1969 – B. Bónis, É.: Die spätkeltische Siedlung Gellérthegy-Tabán. Budapest, 1969.
- BOUCHER 1976 – Boucher, S.: Les aventures d'un type de Jupiter. Latomus 35 (1976) 340–355.
- DEBITZKY 1991 – Debitzky K.: Budapest, III. Lajos u. 71 – 85, Régészeti Füzetek Ser.I. No.43. (1991)
- ENDRÓDI 1991 – Endrődi A.: Újabb adatok a bádemi kultúra megtelepedéséhez Budapest területén. (Neuere Beiträge zur Niederlassung der Badener Kultur auf dem Gebiet von Budapest.) BudRég 28 (1991) 59–82.
- ENDRÓDI 1992 – Endrődi A.: A korabronzkori Harangedény kultúra telepe és temetője Szigetszentmiklós határában. (The settlement and cemetery of the Bell-Beaker Culture in the district of Sziget-

- szentmiklós.) In: Régészeti kutatások az M0 autópálya nyomvonalán I. Budapest, 1992, 83–201.
- ENDRÓDI 1997 – Endrődi A.: A késő rézkori badeni kultúra Budapest, Andor utcai telepanyaga a kulturális kapcsolatok tükrében. (Die Siedlungsmaterialien der spätkupferzeitlichen Badener Kultur aus der Andorstrasse im Spiegel der kulturellen Verbindungen.) *BudRég* 31 (1997) 121–175.
- ENDRÓDI 1998 – Endrődi A.: Késő rézkori leletek Óbudáról. (Late Copper Age finds from Óbuda.) *BudRég* 32 (1998) 105–122.
- ENDRÓDI 2001 – Endrődi A.: Korabronzkori sírok Aquincum körzetében (Early Bronze Age graves in the environs of Aquincum). *Aqfűz* 7 (2001) 85–88.
- ENDRÓDI 2002/1 – Endrődi A.: Adatok Békásmegyér őskori településtörténetéhez: A késő rézkori badeni kultúra települései és temetkezései. (Facts concerning the prehistoric settlement history of Békásmegyér: Settlements and burial-places of Baden Culture from the late Copper Age.) *BudRég* 35 (2002) 35–75.
- ENDRÓDI 2002/2 – Endrődi A.: Korabronzkori telepfeltárás Budapest Albertfalván (The excavation of an Early Bronze Age settlement at Budapest-Albertfalva). *Aqfűz* 8 (2002) 81–91.
- ENDRÓDI-GYULAI 1998/2000 – Endrődi, A. – Gyulai, F.: Hearths and other finds of the Late Copper Age Baden Culture at Budapest-Csepel Island. Gynaecomorphic vessels, archaeobotanical remains. (A késő rézkori badeni kultúra tűzhelyei és leletei Budapest-Csepel-szigeten. Gynakomorf edények, archaeobotanikai maradványok.) *ArchÉrt* 125 (1998/2000) 9–44.
- FACSÁDY 1995 – Kutatások a katonai territórium déli részén: Budaújlak (Bp. II. ker.) a római korban (Research on the southern part of Aquincum military territorium: Budaújlak in the Roman Period) *Aqfűz* 2 (1995) 14–21.
- FACSÁDY 1999 – Facsády A.: Újabb temetőrészlet feltárása Budaújlak déli részén (New excavations at the cemetery in the southern section of Budaújlak) *Aqfűz* 5 (1999) 20–25.

- FACSÁDY 2000 – Facsády A: Leletmentések a az ún. Bécsi úti temető északi részén. (Rescue Excavations in the Northern Part of the so-called Bécsi Street Cemetery.) *Aqfűz* 6 (2000) 56–61.
- FUCHS 2000 – FUCHS M.: Peintures murales romaines de Suisse: questions de styles et chronologie. *Acta Archaeologica Brigetionensia* I. 1 (2000) 49–62.
- FÜLEP 1968 – Fülep, F.: Campona. *RE* (1968) 358–367.
- GÁDOR 1992 – GÁDOR J.: Középkori osztály munkatársainak ásatai és leletmentései 1981–1991 között. *BudRég.* 29 (1992) 245–246.
- GARÁDY 1936 – Garády S.: Ásatások az óbudai Leopold-téglagyár mellett. *ArchÉrt* 49 (1936) 88–96.
- GARÁDY 1938 – Garády S.: Az Aquincum-Brigetiói római út felkutatása az óbudai Aranyhegyi árok mentén. *Laureae Aquincenses DissPan* II, 10 I (1938) 184–187.
- GARÁDY 1943 – Garády S.: Budapest székesfőváros területén végzett középkori ásások összefoglaló ismertetése (1931–1941). *BudRég* 13 (1943) 167–254.
- GÁRDONYI 1950 – Gárdonyi A.: A hajdani Szent János-kórház Budán. *BudRég* 15 (1950) 565–573.
- GYÜRKY 1971 – H. Gyürky K.: Adatok a budai Szent Péter külváros topográfia-ájához. *BudRég* 22 (1971) 223–243.
- HABLE 1996 – Hable T.: Újabb ásások az katonavárosi amfiteátrum közelében. (Recent excavations in the proximity of the Aquincum Military amphitheater.) *Aqfűz* 2 (1996) 29–39.
- HABLE 2001 – Hable T. – Márton A.: Újabb sírok az aquincumi katonaváros nyugati temetőjéből. (New graves from the western cemetery of the Aquincum Military Town.) *Aqfűz* 7 (2000) 21–37.
- HARRISON 1980 – Harrison, J.: *The Beaker Folk. Copper Age Archaeology in Western Europe.* London, 1980.
- HASIoTIS et al. 1992 – Hasiotis, T., St.: Invertebrate Trace Fossils: the Backbone of continental Ichnology in *Trace Fossils*, Number 5. (Ed. Christopher G. Maples and Ronald R. West), 64–104.
- HORVÁTH L. A. 2002/1 – HORVÁTH L. A.: Neolitikus leletek Dunakeszi határában (Neolitische Funde in der Gemarkung von Dunakeszi). *BudRég* 35 (2002), 7–34.

- HORVÁTH L. A. 2002/2 – HORVÁTH, L. A.: Neolitische Funde und Befunde in der Gemarkung von Dunakeszi. *ActaArchHung* 53 (2002) 1–40.
- HORVÁTH L. A.–SZILAS–ENDRÓDI–HORVÁTH M. A. 2001
 – Horváth L. A. – Szilas G. – Endródi A. – Horváth M. A.: Óskori telepek és sírok feltárása Dunakeszi határában (Excavation of prehistoric settlements and graves in Dunakeszi). *Aqfűz* 7 (2001) 115–127.
- HUNYADY 1944 – Hunyady I.: Kelták a Kárpátmedencében. Budapest, 1944.
- JUD 1995 – Jud, P.: (Hrsg./éd.) Die spätkeltische Zeit am südlichen Oberrhein. Kolloquium Basel, 17./18. Oktober 1991, (1995)
- KABA 1991 – Kaba, M.: *Thermae maiores legionis II. Adiutricis. Monumenta Historica Budapestinensia*. VII. 1991.
- KALICZ-SCHREIBER 1974
 – Kalicz-Schreiber R.: Die Probleme der Glockenbecherkultur in Ungarn. *Simposium Oberried* (1974) 184–214.
- KALICZ-SCHREIBER 1984
 – Kalicz-Schreiber R.: Komplex der Nagyrév-kultur. Kulturen der Frühbronzezeit des Karpatenbeckens und Nordbalkans. *Balcano-Pannonica* 22 (1984) 133–191.
- KALICZ-SCHREIBER 1991
 – Kalicz-Schreiber R.: Das spätbronzezeitliche Gräberfeld von Budapest (Ungarn). *PZ* 66 (1991) 181–196.
- KALICZ-SCHREIBER 2001
 – Kalicz-Schreiber R.: Veränderungen der Besiedlungsdichte in der Umgebung von Budapest während des 3. Jahrtausends v. Chr. (Changes in settlement density in the Budapest area during the 3rd millenium BC.) In: *Mensch und Umwelt während des Neolithikums und der Frühbronzezeit in Mitteleuropa*. Hrsg. von Lippert, A. et al. Leidorf, 2001, 165–170.
- KÁRPÁTI 2002 – Kárpáti Z.: Árpád-kori majorság Budaújlak területén (Árpád period estate in the territory of Budaújlak). *BudRég* 35 (2002) 587–615.
- KÉRDŐ 1997 – Kérdő, K., Zur Frage der Lokalisierung des Auxiliarkastells von Víziváros (Wasserstadt). *Roman Frontier Studies* 1995. *Proceedings of the XVIth International Congress of Roman Frontier Studies*. (Ed.) W. Groenman-van Waateringe et al.

- Oxbow Monograph 91, Exeter, 1997, 399–404.
- KÉRDŐ–KOVÁCS 2000 – H. Kérdő K. – Kovács E.: Budapest, II. ker. Tölgyfa u. 3. – Henger u. 2. (Budapest, District II, 3 Tölgyfa Street – 2 Henger Street.) *Aqfűz* 6 (2000) 104.
- KÉRDŐ–KOVÁCS 2002 – H. Kérdő K. – Kovács E.: Kutatások a vízivárosi római tábor vicusának illetve a középkori Gézavására (később Felhézv) területén. (Excavations in the territory of the vicus of the Viviváros Roman fort and medieval Gézavására (late Felhézv).) *Aqfűz* 8 (2002) 67–75.
- KÉRDŐ–KOVÁCS–SZILAS 2001 – H. Kérdő K. – Kovács E. – Szilas G.: Budapest II. ker., Tölgyfa u. 3. – Henger u. 2. (Budapest II, 3 Tölgyfa Street – 2 Henger Street.) *Aqfűz* 7 (2001) 132–136.
- KÉRDŐ K. – VÉGH A. 1995 – H. Kérdő K. – Végh A.: A Víziváros római kori beépítettségének kutatása 1991–1994. (Research from 1991–1994 on Roman period constructions in the Viviváros section of Budapest.) *Aqfűz* 1 (1995) 18–19.
- KIRCHHOF 2002 – Kirchhof A.: Budapest, III. ker., Kiscelli utca 75. (Budapest III, 75 Kiscelli Street.) *Aqfűz* 8 (2002) 144.
- KOCSIS 2002 – Kocsis L.: Nagytétény-Campona 2001. *Aqfűz* 8 (2002) 104–113.
- KOVÁCS–PRANDER 2002 – Kovács E. – Prander P.: Budapest XXIII. Soroksár–Auchan bevásárlóközpont. In: Régészeti kutatások Magyarországon 1999. Budapest, 2002, 189–190.
- KŐSZEGI 1988 – Kőszegi F.: A Dunántúl története a késő-bronzkorban. Budapest, 1988.
- KUBINYI 1964 – Kubinyi A.: Budafelhézv topográfiája és gazdasági fejlődése. *TBM* 16 (1964) 85–10.
- LASSÁNYI 2002 – Lassányi G.: Feltárások az aquincumi municipium körzetében. *Aqfűz* 8 (2002) 59–68.
- LÓCSY 1967 – Lócsy E.: Alhézv és Békásmegyér középkori templomai. *ArchÉrt* 94 (1967) 200–213.
- LŐRINCZ 1978/1 – Lőrincz, B.: Die Besatzungstruppen des Legionslagers von Aquincum am Ende des 1.-Anfang des 2. Jahrhunderts. *ActaArchHung* 30 (1978) 299–312.

- LÓRINCZ 1978/2 – Lőrincz, B.: Pannonische Stempelziegel II. Limesstrecke Vetus Salina – Intercisa. *DissArch* II, 7 (1978) 11–17.
- LÓRINCZ 1981 – Lőrincz B.: Tégláégető kemencék Pannoniában. In: *Iparrégészeti kutatások Magyarországon*. 1 Veszprém, 1981.
- LÓRINCZ 1990 – Lőrincz B.: Őrtornyok. In: Mócsy A. – Fitz J. (szerk.) *Pannonia régészeti kézikönyve*. Budapest, 1990. 103–104.
- MADARASSY 1994 – Madarassy, O.: *Régészeti Füzetek* Ser. 1. 46 (1994) 88, 121/10.
- MADARASSY 2000 – Madarassy O. – Topál J. – Zsidi P.: Ókeresztény temetkezések Aquincumban. In: *Ókeresztény emlékek Aquincumban* (szerk.: Zsidi P.) Budapest, 2000, 25–38.
- MADARASSY 2001 – Madarassy O., Újabb régészeti kutatások a katonaváros nyugati szélén. *Aqfűz* 7 (2001) 52–58.
- MÁRITY 1989 – Máriy E.: Lajos u. 71–85. Budaújlak, III/10. (Ásatási napló) Összesítő szöveg, 1989,
- MISKE 1907 – Miske K.: A Velem Szt.Vidi őstelep. I. kötet: A harciasolt leletek leírása (1907), XL/ 38, 39, 42.
- MÓCSY 1974 – Mócsy, A.: *Pannonia and Upper Moesia. A History of the Middle Danube Provinces of the Roman Empire*. London / Boston, 1974.
- NAGY L. 1937 – Nagy L.: Az Aquincumi Múzeum kutatásai és gyarapodása az 1923–35. években. *BudRég* 12 (1937) 261–275.
- NAGY L. 1942 – Nagy L.: *Budapest az Ókorban*. Budapest Története I–II. (szerk.) Szendy K. Budapest, 1942,
- NAGY M. 1998 – Nagy, M.: *Awarenzeitliche Gräberfelder im Stadtgebiet von Budapest*. *Monumenta Avarorum Archaeologica* 2 (Budapest 1998)
- NAGY T. 1965 – Nagy T.: Quelques aspects de la romanisation dans la Pannonie Orientale. In: VII. Congrès International d'Archologie classique, Paris (1963) /1965/ 375–381.
- NAGY T. 1973 – Nagy T., *Budapest Története az őskortól a honfoglalásig*. In: Gerevich L. (szerk.) *Budapest története I*. Akadémia Kiadó, Budapest, 1973, 39–216.
- NÉMETH 1982 – Németh M.: *Régészeti Füzetek* Ser 1 No. 35 (1982) 30, 68. sz.
- PARRAGI 1971 – Parragi Gy.: Koraesászárkori fazekasműhely Óbudán. *ArchÉrt* 98 (1971) 60–79.
- PARRAGI 1973 – Parragi Gy.: III. Bécsi út 122. *BudRég* 23 (1973) 260–261, 24., 25.

- PARRAGI 1976 – Parragi Gy.: A bécsi úti ásások újabb eredményei. *BudRég* 24 (1976) 163–169.
- PATEK 1942 – Patek E.: A pannoniai fibulatípusok elterjedése és eredete. *DissPann Ser. 2. No. 19.* (1942) 22–26, IV/ 10.
- PAULOVICS 1957 – Járdányi-Paulovics I.: Nagytétényi kutatások. Régészeti Füzetek 3. Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Múzeuma. Budapest, 1957.
- PETŐ 1976 – Pető M.: Koracsászárkori fazekastelep a Gellért-hegy déli oldalán. (Frühkaiserzeitliche Töpfersiedlung am –südlichen Hang des Gellérthegey.) *ArchÉrt* 103 (1976) 86–97.
- PETŐ 1979 – Pető, M.: Neuere topographische und archäologische Angaben zum Leben der Siedlung Gellérthegey-Tabán und Umgebung in der frühen Kaiserzeit. *ActaArchHung* 31 (1979) 271–285.
- PETŐ 1992 – Pető M.: Szarmata falvak a dél-pesti síkságon. Beszámoló az M0 autópálya nyomvonalán 1987–1989-ben végzett leletmentésekről. (Sarmatische Dörfer aus der Süd-Pest-Ebene. Bericht über die Rettungsgrebungen der Jahre 1987–1989, bei der Spurlinie der Autobahn M0.) In: Régészeti kutatások az M0 autópálya nyomvonalán II. Budapest 1992, 7–39.
- PÉCSI 1959 – Pécsi M.: A magyarországi Duna-völgy kialakulása és felszínalaklata. Budapest, 1959.
- PÓCZY 1956 – Sz. Póczy, K.: Die Töpferwerkstätten von Aquincum. *ActaArchHung* 7 (1956) 74–138.
- PÓCZY 1959 – Póczy K.: A Gellérthegey-tabáni eraviscus telep topográfiájához. (Contribution á la topographie de la station Eravisque de Gellérthegey-Tabán.) *ArchÉrt* 86 (1959) 54–69.
- PÓCZY 1986 – Póczy K.: Die Lagerstadt. In: *Das Römische Budapest*. Münster (1986) (Hrsg.: H. Polenz) 104, 108.
- PÓCZY 1998 – Póczy K.: Iuppiter Optimus Maximus Teutanus. In: *Religion and Cults in Pannonia* (ed. Fitz J.) Székesfehérvár (1998)
- PÓCZY 1999 – Póczy K.: Iuppiter Optimus Maximus Teutanus Aquincumban. In: *Pannoniai kutatások. A Soproni Sándor emlékkonferencia előadásai* (ed. Gaál A.) Szekszárd (1999) 201–223.
- PÓCZY-ZSIDI 1992 – Póczy K. – Zsidi P.: Römische Keramik in Aquincum. Budapest, 1992.

- RETALLACK 1990 – Retallack, G., J.: Soils of the past. Unwin Hyman, Boston, 1990.
- SCHAFARZIK 1918 – Schafarzik F.: A budapesti Duna palcohidrográfiaja. Földtani Közlemény 48 (1918) 184–225.
- SELLYE 1939 – Sellye I.: Császárkori emailmunkák Pannoniából. DissPann Ser. 2. No. 8. (1939) 8, 77 és XII/24.
- SZILÁGYI 1933 – Szilágyi J.: A pannoniai bélyeges téglák. DissPan II, 1. Budapest, 1933.
- SZILÁGYI 1950 – Szilágyi J., Jelentés a Fővárosi Ókortörténeti (Aquincumi) Múzeum kutatásairól és szerzeményeiről az 1945–1948. évek folyamán. BudRég 15 (1950) 303–321.
- SZIRMAI 1984 – Szirmai K.: Beszámoló a budatétényi római kori telep feltárásáról. II. (1974–1977). (Bericht über die Ausgrabung der Römersiedlung in Budatétény II. Teil (1974–1977).) BudRég 26 (1984) 153–182.
- SZIRMAI 1998/1 – Szirmai K.: Új mozaikpadlók az aquincumi katonaváros északi részén. BudRég 32 (1998) 157–164.
- SZIRMAI 1998/2 – Szirmai, K.: Plans and facts concerning the barrack-blocks of the Aquincum Legionary Fortress. Aquincum Nostrum II. 1998. 235–238.
- SZIRMAI 2000 – Szirmai K., Új katonai tábor nyomai Albertfalván. (Traces of a New Military Fort at Albertfalva.) Aqfűz 6 (2000) 83–90.
- SZIRMAI 2000/2 – Szirmai K.: Bemutatott és bemutatásra kerülő falfestmények az aquincumi táborból és canabaeból. Acta Archaeologica Brigetionensia. Budapest–Komárom, 2000, 124–131.
- SZIRMAI 2002 – Szirmai K., Római kori kutatások Albertfalván. (Roman Period Investigations at Albertfalva.) Aqfűz 8 (2002) 92–104.
- TOMPA 1942 – Tompa F.: Óskor. In: Budapest Története I–II. (szerk.) Szendy K. Budapest, 1942, 3–134.
- TOPÁL 1993 – Topál, J., Roman Cemeteries of Aquincum, Pannonia. The Western Cemetery. Bécsi Road. I. Aquincum Nostrum I. Budapest, 1993.
- TÓTH 2001 – Tóth J. A.: Újkori cölöpszerkezetű építmény az Óbudai-sziget északi csúcsánál. Aqfűz 8 (2002) 142–143.
- VADÁSZ 1992 – Vadász É.: Későbronzkori település nyomai az M0 autópálya szigetszentmiklósi nyomvonalának közelében. (Die spätbronzezeitliche Siedlung von Szigetszentmiklós in der Nähe

- der Autobahn M0.) In: Régészeti kutatások az M0 autópályva nyomvonalán. I. Budapest. 211–240.
- VIRÁG 1995 – M. Virág, Zs.: Die Hochkupferzeit in der Umgebung von Budapest und in NO-Transdanubien. (Das Ludanice-Problem.) *ActaArchHung* 47 (1995) 61–94.
- VIRÁG 1997 – M. Virág Zs.: Adatok Budapest középső rézkorához. A Remetebarlang középső rézkori leletgyűjtése. (Angabe zur mittleren Kupferzeit von Budapest. Der mitteläolithische Fundkomplex aus der Remete-Höhle.) *BudRég* 31(1997) 5–40.
- VIRÁG 2002 – Virág Zs.: Data on the Middle Copper Age archaeological topography of Budapest environs. Sites of the Ludanice Culture. (Adatok Budapest középső rézkorának topográfiájához. A ludanice kultúra lelőhelyei). *BudRég* 36 (2002) 93–113.
- WEIN 1977 – Wein Gy.: A Budai-hegység tektonikája. A Magyar Állami Földtani Intézet kiadványa. Budapest, 1977.
- WELLNER 1963 – Wellner I.: Újabb őrtorony az aquincumi limes-szakaszon. *BudRég* 20 (1963) 303–309.
- WELLNER 1971 – Wellner I.: Leletmentések az aquincumi canabae déli szélénél. *BudRég* 22 (1971) 411.
- ZSIDI 1981 – Zsidi P.: Régészeti Füzetek Ser.1. 35 (1982) 7, 10.
- ZSIDI 1985 – Zsidi P.: Régészeti Füzetek Ser 1. 38 (1985) 38, 66/9.
- ZSIDI 1991 – Zsidi P.: Újabb villa az aquincumi municipium territoriumán (Bp. III. ker. Kaszásdűlő–Csikós utca). (Neuere Villa am Territorium des Municipiums von Aquincum.) *BudRég* 27 (1991) 143–179.
- ZSIDI 1994 – Zsidi P.: Régészeti Füzetek Ser 1. 46 (1994) 37, 50/8.
- ZSIDI 1995 – Zsidi P.: Római épület az aquincumi polgárváros déli városfalán kívül, 1993–94. évi feltárás. (Excavations in 1993–1994 of a Roman building outside the southern wall of the Aquincum Civil town.) *AqFüz* 1 (1995) 44–48.
- ZSIDI 1996 – Zsidi P.: Régészeti Füzetek Ser 1. 47 (1996) 35, 44/7.
- ZSIDI 2000 – Zsidi P.: Falfestmények az aquincumi polgárvárosból és a városi territoriumról. *Acta Archaeologica Brigetionensia* I. 1 (2000) 132–156.
- ZSIDI 2002 – Zsidi P. (szerk.): Építménytől az épületig – ásatástól a rekonstrukcióig. Budapest, 2002